

به بن یارمه تیدانی ولاتانی به ره مهینه ری نهوت که مکردنه وهی گورانکاریه کانی که شوههوا تاوه کو سالی 2050 خه ونیکی دووره

04-09-2021

نووسه ره کان

ناوهندی لیکۆلینه وهی رووداو، مه محمود بابان

کورتیه : ولاتانی وهک عیراق و هاشیوه کانیان بو دیتنی ئامانجه کانی که شوههوا و پیوستیان به پشتیوانی
نیوده ولته تی ههیه

سووتاندنی گازی سرووشتی له کاتی به ره مهینانی نهوتدا، که کرداریکی ناپیویست و زیانبه خشه.

دەرفه تیک هه بۆ که مکردنه وهی به کارهینانی کاربۆن (Dearbonization) له شیوهیهکی زۆر ئاساندا. ئەویش به به کارهینانی وزه به شیوهیهکی زۆر درووست له سیکتەرەکانی پیشه سازی، گواستنه وه و بیناسازی، عێراق و ولاتانی دیکه ده توانن دووربکهنه وه و ترازان درووست بکهن بۆ گه شه کردنی خواست بۆ وزه که ئیستا پێدا تێپه ده بن. زیادکردنی توانای به ده سنخستنی وزه به شیوهیهکی درووست و باش قازانجی دیکه ده بێت، وهک ولاتانی هاوشیوهی عێراق چیدیکه پیویست ناکات ئەوه نده خه رج بکهن بۆ زیادکردنی ئاستی گشتی دابینکردنی کاره با ه ریگه شیان پێده دات بۆ ره خساندنی هه لی کاری نوێ له وه سیکتەرەکانی وهک بنیاتنان و خزمه تگوزاری درووست به کارهینانی وزه. به پێی نویتین راپۆرتی [7] EIA هه ر 1 دۆلار وه به رهینان له درووست به کارهینانی وزه، تا 30 هه لی کار ده په خه سینیت، ئەمه ش زۆر گرنگه بۆ ولاتیکی وهک عێراق که دانیشتونیکه گه نج و خیراییهکی زۆر له زیادبوونی دانیشتونای هه به.

وزه به رده وامه کان (پاکه کان) توانی درووستکردنی که رتیکی کاره بای پاکتر و کاراتر پێشکێش به ولاتان ده کات. له جیاتی پشت به ستن به هاوردی گرانبه ها و پیسی وهک به ره مه سه سوته مه نییه کان. خراپترین ناوچه شاراوهکانی خۆر له عێراق توانای تا 60% [8] وزه وه رگرتنی له خۆره وه باشتره وهک له باشترین ناوچهکانی ئەلمانیا. له گه ل ئەوه شدا سه رچاوه ی وزه ی خۆر له ئەلمانیا تاوه کو ئیستا بنیاتی ناوه دوو هینده و نیو توانای کۆی سه رجه م ویستگه ئاوی، نه وتی و گازییهکانی عێراق بۆ به ره مه مهینانی کاره با. وزه ی خۆر (Solar Plant) زۆر زیاتر باو و به رده ست بووه بۆ به ره مه مهینانی کاره با به به راورد به به ره مه مه سوته مه نییه کان له جیهاندا. هه ندیک پرۆژه ی گه وره له رۆژه لاتای ناوه پاسه ت و باکووری ئەفریقا له پێشپه وه ی ئەم ره وته دان، به لأم زۆر له ولاتانی دیکه له نیویانیشدا عێراق پیویستی به پشتگیری سه رمایه ی گه وره هه به بۆ به ره مه مهینانی وزه له خۆره وه یاخود بنیاتنانی وزه له خۆره وه که ئەمه ش قازانجیکی گه وره ی ئابووری هه به. به پێی راپۆرتیکی ئەم دواییه ی IEA له ماوه ی 7 سالی رابردوودا دابینکردنی کاره بای پیویست نزیکه ی 120 ملیار دۆلار تێچوو، له کاتیکیدا پچرانی کاره با دووباره ده بێته وه و تێچوو ی پاراستنی کاره با له مونیده تایبه ته کانه وه چه ندين بازرگانی بچوو و مامناوه نديان ماندوو کرد.

وزه به رده وامه کان، به تیا به تیش وزه ی خۆر، ده توانیت ئامارزیکي کاریگه ر بێت بۆ جاره سه رکردنی ئەو کیشانه ی رووبه رووی سیستمی کاره بای عێراق بۆ ماوه یهکی زۆر بووته وه، ئەویش به زیادکردنی متمانه و توانای وزه ی پیویست بۆ کاره بای مألان و بازرگانی. هه روه ها، سیاسه تغانانی عێراقی له نزیکه وه سه یری پێشکه وتنه ته کنه لوژییه کان له بواری راکتره ناوه کییه بچووکه کان ده کهن وهک سه رچاوه یهکی وزه ی کاربوونی که م.

له کۆتاییدا، ولاتانی وهک عێراق به ته نیا ناتوانن گواستنه وه بۆ وزه به رده وامه کان (پاکه کان) بکهن، ئەگه ر سه رچاوه ی دارایی، شاره زایی و سیاسي کۆ بکهنه وه بۆ گواستنه وه ی ئابوورییه کان به شیوه یهکی یه کسان و گونجاو ئەوا پیویستیان پشتیوانی نیوده و له ته ده بێت. به پێچه وانه وه، ریگای نیی زه یرو Net Zero و ئاسایشی بازارهکانی وزه ی جیهان هه ردووکیان په کیان ده که ویت.

سه رچاوه

Birol, Ali Allawi & Fatih. *theguardian*. 09 01, 2021.

<https://www.theguardian.com/commentisfree/2021/sep/01/oil-producing-countries-net-zero-2050-iraq> (accessed 09 01, 2021).

[1]

<https://ui.adsabs.harvard.edu/abs/2017AtmRe.198...975/abstract#:~:text=The%20temperature%20in%20Iraq%20is,1.01> (%20%20C%20%20B0C%20Fdecade

<https://www.iea.org/reports/net-zero-by-2050> [2]

<https://www.ft.com/content/27b4b7f1-9b08-4406-8119-03a73fb6ce19> [3]

<https://www.france24.com/en/live-news/20210517-iraqis-find-escape-success-on-a-virtual-battleground> [4]

[/https://gds.gov.iq/economic-reforms](https://gds.gov.iq/economic-reforms) [5]

<https://www.nytimes.com/2020/07/16/world/middleeast/iraq-gas-flaring-cancer-environment.html> [6]

<https://www.iea.org/reports/sustainable-recovery/buildings> [7]

<https://globalsolaratlas.info/map?c=49.653405,4.921875,5&s=47.872144,10.869141&m=site> [8]